

Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps föreskrifter och allmänna råd om ledning av kommunal räddningstjänst;

beslutade den 5 juli 2021.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap föreskriver följande med stöd av 3 kap. 8 b § förordningen (2003:789) om skydd mot olyckor¹, och beslutar följande allmänna råd.

1 kap. Inledande bestämmelser

- 1 §** Denna författning innehåller följande kapitel.
- 1 kap Inledande bestämmelser
 - 2 kap Ledningssystem för kommunal räddningstjänst
 - 3 kap Statens övertagande av ansvar för kommunal räddningstjänst

Tillämpningsområde

- 2 §** Denna författning innehåller bestämmelser om kommunens ledningssystem för räddningstjänst.

Författningen innehåller även allmänna råd om statens övertagande av ansvaret för kommunal räddningstjänst samt hur ledningssystemet bör utformas och användas i dessa fall.

¹ Förordningen senast ändrad genom SFS 2020:883.

Definitioner

3 § De begrepp som definieras i lagen (2003:778) om skydd mot olyckor² (LSO) används med samma innebörd i denna författning.

<i>ledningssystem</i>	Alla de delar i en verksamhet som åstadkommer ledning. Det innefattar bland annat förhållnings-sätt, organisation och grundläggande principer för hur arbetet ska bedrivas, exempelvis användningen av roller, fördelning av befogenheter, grunder för ledarskap, principer för utförande av uppdraget och tekniska system.
<i>övergripande ledning</i>	Del av ledningssystemet som övergripande leder räddningstjänstverksamheten och som ständigt hanterar att definiera organisationens roll, sätta ramar för räddningsinsatser samt prioritera och fördela resurser till olika insatser medan beredskap upprätthålls för att kunna möta övriga risker. Uppgifterna för den övergripande ledningen anges närmare i 2 kap 4 § och 5 §.

2 kap. Ledningssystem för kommunal räddningstjänst

Ledningssystemets utformning

1 § Ledningssystemet för räddningstjänst ska utformas så att det uppfyller de mål för verksamheten som anges i kommunens handlingsprogram för räddningstjänst.

Då flera kommuner samarbetar om ett ledningssystem ska ledningssystemet utformas så att det uppfyller de mål för verksamheten som anges i samtliga samarbetande kommuners handlingsprogram för räddningstjänst.

Allmänna råd

Kommunen bör samarbeta med andra kommuner för att se till att ledningssystemet har den kapacitet och robusthet som krävs för att utföra sina uppgifter.

² Lagen senast ändrad genom SFS 2020:882.

2 § Ledningssystemet ska vara dimensionerat för att kunna leda de räddningsinsatser som kan behöva utföras utifrån de risker för olyckor som framgår av samtliga samarbetande kommuners handlingsprogram.

Genom ledningssystemet ska kommunen både ha förmåga att leda flera räddningsinsatser samtidigt och ha förmåga att leda omfattande räddningsinsatser.

Allmänna råd

Ledningssystemets förmåga att leda flera räddningsinsatser samtidigt och förmåga att leda omfattande räddningsinsatser bör dimensioneras utifrån följande aspekter:

1. förmåga att samverka med flera andra aktörer för de samtidiga och omfattande räddningsinsatser som kan förekomma,
 2. förmåga att begära, ta emot och nyttja externa resurser,
 3. förmåga att lämna stöd till andra kommuner och
 4. förmåga att uppfatta och analysera särskilt komplexa eller svårtolkade skeenden.
-

3 § Ledningssystemets utformning och hur ledningssystemet ska användas för ledning av räddningstjänst ska fastställas och dokumenteras.

Då ledningssystemet är gemensamt för flera kommuner ska de styrande dokumenten för ledningssystemet gälla för alla berörda kommuner.

Allmänna råd

Ledningssystemets utformning och användning för ledning av räddningstjänst bör baseras på handboken Ett enhetligt ledningssystem för kommunal räddningstjänst (ELS)³, samt andra handböcker och vägledningar som MSB ger ut.

Den dokumentation som beskriver ledningssystemets utformning och hur ledningssystemet ska användas bör innehålla:

1. en övergripande beskrivning av ledningssystemet,
 2. uppgifter om hur befogenheter och uppgifter är fördelade,
 3. en beskrivning av hur ledningen av räddningstjänsten organiseras utifrån behoven för ledning vid olika räddningsinsatser och
 4. en beskrivning av hur ledningen organiseras vid samhällsstörningar som kräver omfattande samverkan med andra aktörer.
-

³ Ett enhetligt ledningssystem för kommunal räddningstjänst (ELS), Handbok MSB.

Övergripande ledning

4 § Ledningssystemets övergripande ledning ska ha förmåga att utifrån faktiska och förväntade förhållanden kontinuerligt bedöma och anpassa ledning, användning av räddningsresurser i förhållande till pågående räddningsinsatser samt behovet av beredskap.

5 § Den övergripande ledningen ska ha förmåga att utföra följande uppgifter:

1. bevaka skeenden som är relevanta för ledning av räddningstjänst, värdera dessa skeenden och vid behov initiera de åtgärder som behövs,
2. besluta om inledande av räddningsinsats och att utse räddningsledare,
3. besluta om initial resurstilldelning för räddningsinsatser och därefter besluta om löpande resursförsörjning av dessa,
4. besluta om avsikt med räddningsinsatser och vilka effekter som ska åstadkommas,
5. besluta om inriktning, samordning samt prioritering av resursanvändningen för räddningsinsatser och beredskap,
6. begära, ta emot och nyttja externa resurser,
7. lämna uppgifter om disponibla resurser,
8. följa upp och tillse att räddningsinsatserna genomförs effektivt,
9. samverka med andra aktörer och bidra till aktörsgemensam inriktning och samordning,
10. informera allmänheten och andra aktörer och
11. kontinuerligt dokumentera vidtagna åtgärder.

Allmänna råd

I den övergripande ledningen bör det finnas befattningshavare med befogenhet att:

1. besluta om att utföra bevakning på ägarens eller nyttjanderättshavarens bekostnad enligt 3 kap. 9 § 2 st. LSO,
 2. tillsammans med behöriga beslutsfattare i berörda kommuner besluta vilken kommun som ska ansvara för ledning av räddningsinsatsen enligt 3 kap. 16 a § LSO,
 3. besluta om att enskild ska fullgöra tjänsteplikt enligt 6 kap. 1 § LSO,
 4. besluta om i vilken omfattning kommunen behöver delta i en räddningsinsats som leds av annan kommun eller statlig myndighet enligt 6 kap. 7 § LSO och
 5. besluta om att anmoda en statlig myndighet eller en kommun att med personal och egendom delta i en räddningsinsats enligt 6 kap. 7 § LSO.
-

6 § I ledningssystemet ska det ständigt finnas en eller flera beslutsfattare tillgängliga för att omedelbart kunna fatta beslut att inleda en räddningsinsats, utse räddningsledare, disponera och prioritera resursanvändningen, följa upp räddningsinsatser och i övrigt kunna ta de beslut som behövs för att räddningstjänsten ska bedrivas effektivt.

7 § Det ska finnas en räddningsledningschef som på uppdrag av berörda räddningschefer ansvarar för den kontinuerliga styrningen av räddningstjänstverksamheten.

Allmänna råd:

Räddningsledningschefen bör befinna sig på den plats där förutsättningarna är bäst att utföra uppdraget utifrån samtliga förutsättningar inräknat roll, arbetsuppgifter, rådande arbetssituation, inträffade händelser och liknande.

8 § Det ska finnas en driftchef som leder det löpande arbetet i den övergripande ledningen på uppdrag av räddningsledningschefen.

Allmänna råd

Det bör finnas en planering för hur räddningsledningschefens och driftchefens ansvar och uppgifter ska utövas var för sig och i relation till varandra

De som utses att verka i rollen som *räddningsledningschef* och *driftchef* bör, utifrån respektive roll, ha erfarenhet av och skicklighet i att leda större organisationer och samverka med många aktörer samt ha god kunskap om räddningstjänst och berörda kommuners organisationer för räddningstjänst och övriga regionala förhållandena av betydelse för räddningstjänsten.

Rollerna *räddningsledningschef* och *driftchef* bör baseras på ELS, handböcker och vägledningar från MSB.

9 § Besluten om att inleda eller inte inleda räddningsinsats ska hanteras så att de är tillgängliga för ledningssystemets beslutsfattare och kan utgöra grund för beslut om att avsluta en insats eller för att ompröva skyldigheten att inleda räddningsinsats.

Räddningsledare

10 § Räddningsledaren ska utifrån den styrning som ges av den övergripande ledningen besluta om mål och inriktning för räddningsinsatsen samt hur insatsen ska genomföras.

Allmänna råd

Den geografiska placeringen av räddningsledare och övriga ledningsroller bör anpassas utifrån förutsättningarna för att bedriva ledning både med hänsyn till förhållanden vid räddningsinsatsen och utifrån ledningssystemets utformning och förmåga.

Vid omfattande räddningsinsatser bör de som utses till räddningsledare, utöver räddningsledarbehörighet ha erfarenhet av och skicklighet i att leda större organisationer och samverka med många aktörer.

Om delegation eller vidaredelegation av räddningsledarens beslutsbefogenheter ska göras bör lämpligheten i detta bedömas i varje enskilt fall.

Om en räddningsledare ansvarar för flera räddningsinsatser samtidigt, bör lämpligheten i detta i varje enskilt fall prövas av befattningshavare i den övergripande ledningen.

Ledning av räddningsinsats

11 § Vid ledning av en räddningsinsats ska det finnas förmåga att utföra följande uppgifter:

1. utifrån den styrning som ges av den övergripande ledningen besluta om mål med insatsen,
2. besluta om organisering,
3. besluta om inriktning och samordning av räddningsinsatsens genomförande samt prioritering av uppgifterna,
4. besluta om fördelning av uppgifter och resurser,
5. säkerställa samverkan med andra aktörer enligt den övergripande ledningens styrning,
6. löpande följa upp räddningsinsatsen genomförande och anpassa genomförandet och
7. regelbundet rapportera till den övergripande ledningen hur räddningsinsatsen genomförs och vilka effekter som uppnås.

Inledande och avslutande av räddningsinsats

12 § För att kunna bedöma om det finns en skyldighet att inleda en räddningsinsats ska ledningssystemet ha en planering för hur dessa bedömningar ska göras.

Allmänna råd

Om det vid inkommande alarmering inte finns tillräckligt tydliga indikationer på att en olycka inträffat, eller om det saknas tillräckligt med information för att besluta om att inleda en räddningsinsats eller hur den ska genomföras bör ledningssystemet skaffa nödvändig kännedom om händelsen.

Planeringen för bedömningarna av om det föreligger en skyldighet att inleda en räddningsinsats bör beskriva

1. hur hantering bör ske av inkommen alarmering som uppenbart inte föranleder behov av bedömning eller att räddningsresurser larmas ut, exempelvis vid felringningar,
2. när räddningsresurser kan larmas ut vid olika tydligt beskrivna situationer utan att invänta beslut om inledande av räddningsinsats samt hur den övergripande ledningen omedelbart då kan informeras och
3. hur prioriteringar bör göras när mängden inkommande alarmering överstiger ledningssystemets förmåga.

Räddningschefen bör delegera beslutsbefogenhet att inleda räddningsinsats så att möjligheten till ett snabbt ingripande inte påverkas negativt.

13 § Ledningssystemet ska ha förmåga att:

1. kontinuerligt värdera om kriterierna för räddningstjänst är uppfyllda, och
2. avsluta räddningsinsatsen då kriterierna för räddningstjänst inte längre är uppfyllda.

Ledningssystemets personal

14 § Ledningssystemet ska ha tillgång till personella resurser så att ledning kan utföras kontinuerligt vid flera samtidigt pågående räddningsinsatser och vid omfattande räddningsinsatser.

Resursförsörjningen av personal ska planeras så att ledningssystemet skyndsamt kan förstärkas om behov uppstår.

Allmänna råd

Vid resursförsörjning av ledningssystemet bör hänsyn tas till behovet av kompetens för respektive roll, lokala förhållanden i kommunen samt de särskilda behov som kan förutses finnas vid enskilda räddningsinsatser.

15 § Det ska finnas en planering för hur ledningssystemets förmåga att utöva ledning ska upprätthållas genom utbildning och övning.

Allmänna råd

Övning och utbildning bör ske regelbundet för att upprätthålla den kompetens och förmåga att leda arbetet som behövs i samband med räddningsinsatser.

Övningar bör vara av varierande karaktär och ges till all berörd personal.

Övningarna bör omfatta både individernas förmåga och organisationens samlade förmåga.

Övningarna bör omfatta förmågan att samverka med andra organisationer.

16 § För att kunna tillgodose olika behov av ledning, och för att ha förmåga att stödja andra ledningssystem, ska ledningssystemet göra det möjligt att utöver rollerna *räddningsledningschef*, *driftchef* och *räddningsledare* tillsätta ytterligare roller.

Allmänna råd

Ledningssystemet bör utformas så att det kan nyttja samtliga roller beskrivna i ELS samt andra handböcker och vägledningar från MSB.

17 § Ledningssystemet ska kunna tillsätta det ledningsstöd som behövs.

Allmänna råd

Ledningsstöd bör kunna tillsättas i alla delar i ledningssystemet för att upprätthålla ledningsförmågan samt öka effektiviteten.

Utformningen och användningen av ledningsstöd bör ske utifrån beskrivningen i ELS samt andra handböcker och vägledningar från MSB.

Ledningssystemets tekniska robusthet

18 § Ledningssystemets tekniska infrastruktur ska ordnas så att ledning kan utföras utan avbrott eller störningar.

Allmänna råd

Den övergripande ledningens ledningsplats bör ha tillgång till testad reservkraft.

Samtliga kommunikationssystem som har en funktion för den övergripande ledningen vid räddningsinsatser eller vid större samhällsstörningar bör finnas att tillgå vid ledningsplatsen eller ledningsplatserna.

Det bör finnas redundans och robusthet inom ledningssystemets kommunikationssystem (IT, tele, radio).

Ledningssystemet bör ha en god förmåga att upprätthålla informations-tillgångarnas konfidentialitet, riktighet och tillgänglighet.

Ledningsplatser för övergripande ledning

19 § Ledningssystemet ska, utöver ordinarie ledningsplats för den övergripande ledningen, vara ordnat med:

1. alternativ ledningsplats för den övergripande ledningen, eller
2. flera ledningsplatser där några av dessa tillsammans kan svara för hela den övergripande ledningens verksamhet.

Allmänna råd

Ledningssystemet bör vara ordnat så att den övergripande ledningen skyndsamt kan bedrivas från en alternativ ledningsplats om den primära ledningsplatsen inte kan användas.

Den alternativa ledningsplatsens funktionsduglighet bör säkerställas genom utbildning, övning och regelbunden provdrift.

Ledningssystemet bör vara ordnat så att ledningssystemets olika organisatoriska delar har förmåga till självständigt agerande i de fall delar av ledningssystemets tekniska delar inte fungerar.

Den övergripande ledningens ledningsplats bör vara utformad så att endast behörig personal har tillträde till lokalerna för att säkerställa en god informations-säkerhet och minska risken för störningar i verksamheten.

3 kap. Statens övertagande av ansvar för kommunal räddningstjänst

Kriterier för övertagande

Allmänna råd

Länsstyrelsen bör vid omfattande räddningsinsatser kontinuerligt bedöma om den ska ta över ansvaret för kommunal räddningstjänst i berörda kommuner.

Länsstyrelsen bör ha en plan för hur bedömningen och övertagandet ska genomföras. Bedömningen av ett eventuellt övertagande bör ske i samverkan med de berörda kommunerna.

Innan länsstyrelsen beslutar om att överta ansvaret för räddningstjänsten bör länsstyrelsen pröva om det är tillräckligt att bistå de berörda kommunerna med t.ex. ledningsstöd och informationsinsatser.

Länsstyrelsen bör ta över ansvaret för kommunal räddningstjänst vid omfattande räddningsinsatser när en eller flera drabbade kommuner inte själva har förmåga att ensamma eller i samverkan med andra utföra räddningsinsatser på ett tillfredställande och effektivt sätt i enlighet med de krav LSO ställer.

Något av följande förhållanden bör föreligga för att länsstyrelsen ska ta över ansvaret för kommunal räddningstjänst vid omfattande räddningsinsatser:

1. det ställs större krav på ledning än vad de berörda kommunerna har förmåga till,
 2. berörda kommuner har stora svårigheter att samverka och samordna verksamheten sinsemellan eller med statliga myndigheter,
 3. berörda kommuner kan inte få överblick över eller tillgång till de resurser som är nödvändiga för räddningsinsatsen,
 4. händelsen som föranleder räddningsinsatsen kan utvecklas till att omfatta flera ledningssystemens geografiska områden och det kan befaras att de inte har förmåga att samordna verksamheten,
 5. det ställs så stora krav på uthållighet att de berörda kommunerna inte klarar att upprätthålla sin beredskap för ytterligare räddningsinsatser eller
 6. en eller flera kommuner begär att länsstyrelsen tar över ansvaret.
-

Planering

Allmänna råd

Länsstyrelsens plan för övertagande av ansvar för kommunal räddningstjänst ska baseras på de regionala förhållandena inklusive riskbild och skyddsvärden samt på följande faktorer:

1. kommunernas planering och organisering av räddningstjänsten,
2. kännedom om angränsande läns resurser för kommunal räddningstjänst,
3. samordning med andra länsstyrelser för att möjliggöra att en eller flera kommuner kan tillföras resurser från andra län på ett effektivt sätt och
4. länsstyrelsens behov av resurser för att samtidigt utöva länsstyrelsens geografiska områdesansvar och ansvaret för kommunal räddningstjänst.

I det fall kommunernas räddningstjänstverksamhet är organiserad över länsgränser bör länsstyrelserna tillsammans planera för hur övertagande av ansvar för kommunal räddningstjänst ska genomföras.

Länsstyrelsen bör vid övertagande av ansvar för kommunal räddningstjänst ta över ansvar i de kommuner den övergripande ledningen ansvarar för.

Länsstyrelsen bör planera för att använda räddningstjänstverksamhetens ordinarie rutiner och delegationer när de utser räddningsledare för övriga räddningsinsatser och tillse att beredskapen är tillräcklig i berörda kommuner.

Ledning av räddningstjänst

Allmänna råd

Vid övertagande av ansvar för kommunal räddningstjänst bör länsstyrelsen utse en person som får det övergripande ansvaret för räddningstjänsten. Denna person bör benämnas *räddningstjänstansvarig*.

Vid ett övertagande av ansvar för kommunal räddningstjänst bör räddningscheferna i berörda kommuner fortsatt svara för ledning av sina respektive organisationer.

De som utses av länsstyrelsen att ansvara övergripande för räddningstjänstverksamheten bör utöver räddningsledarbehörighet ha erfarenhet och skicklighet för uppdraget, ha kunskap om länsstyrelsens roll och uppdrag i dessa situationer samt god kunskap om de regionala förhållandena.

De som utses till räddningsledare vid omfattande räddningsinsatser bör utöver räddningsledarbehörighet och grundläggande kompetens ha erfarenhet av och skicklighet att leda större organisationer och samverka med många aktörer.

Länsstyrelsen bör i sin planering, genom avtal, säkerställa tillgång till personal som kan komma ifråga som räddningsledare och andra ledningsroller om länsstyrelsen tar över ansvaret för kommunal räddningstjänst.

Länsstyrelsen bör utbilda och öva den personal som planeras att ingå i länsstyrelsens organisation för att ta över ansvaret för kommunal räddningstjänst.

Ikraftträdande

Denna författning träder i kraft 2022-01-01 då Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps allmänna råd (MSBFS 2012:5) om ledning av insatser i kommunal räddningstjänst upphör att gälla.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

ÅKE HOLMGREN

Per Delhage
Avdelningen för räddningstjänst och olycksförebyggande

Beställningsadress:
Norstedts Juridik, 106 47 Stockholm
Telefon: 08-598 191 90
E-post: kundservice@nj.se
Webbadress: www.nj.se/offentligapublikationer
Beställningsnummer: 191-21-04